

Eğitim ve Devlet Politikası

Dr. Hüseyin KORKUT (*)

Eđitimi, bireyin tespit edilmiş amaçlar yönünde tutum ve alışkanlıklarını değiştirmek, yeteneklerini en son sınıra kadar geliştirmek için gereken yardımın yapılması ve bunun sonucunda bireyin davranışlarının kendi yaşantısı yoluyla değiştirilmesi süreci olarak düşünebiliriz. Bu, hem değişen, etkilenen bireyin, hem bu değişikliği meydana getirecek öğretici kişinin, hem de bu işin yapılacağı çevre veya ortamın planlı ve amaçlı olarak incelenmesini gerektirmektedir.

Eğitim planlı bir etkinlik, bir kamu hizmeti olarak yalnız ondan yararlanan bireyi bireyin amaçlarını ve gereksinmelerini dikkate alan bir hizmet değil toplumu da etkileyen, toplumun gereksinmelerini dikkate alan bir etkinlik kabul edilir.

Eğitimin toplum çıkarları ile bağdaşır bir biçimde planlanması ve bir devlet işi olarak ele alınmasının en önemli nedeni; üzerinde çalıştığı «hammadde» nin «toplumdan gelen ve tekrar topluma dönen insan» oluşudur. Bu işin özel girişime bırakılması, ulusal çıkarlara ters düşme tehlikesini yaratacağından devletin kontrolü altında yapılması zorunluğu vardır. Aynı nedenle özel eğitim konusunu da devletin yönlendirmesi gerekir.

Öğretme ve öğrenmenin gerçekleştiği okulun içinde ve dışında çatışan birtakım sosyal, ekonomik ve politik değerler bulunmaktadır. Okul, bireyin topluma uyumunu da sağlamak görevi ile yükümlü olup toplumun bu çatışan değerleri hakkında, toplumun koşulları konusunda, bireye birtakım açıklamalarla bulunmak yükümlülüğünü taşır. Çatışan sözkonusu değerler konusunda okulun yönetici, öğretici ve diğer sorumluları, kamu yararını dikkate almak ve bu kavrama sadakat suretiyle gerekli uzlaşmayı uyumu

(*) A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakóltesi Öğretim Görevlisi.

sağlamak görevi ile yükümlü bulunmaktadırlar. Bu şekilde anlaşılan eğitim hizmeti, devletin işi olarak «devlet politikası» ile yürütülür.

Devlet kurumu olan okulun, gerçek çevreyi «kolaylaştırarak temizleyerek ve dengeleştirerek öğretmesi» sorumluluğu, bu kuruma çevre ile köprü kurma, bu köprüyü sürekli açık tutma görevini de yüklemektedir.

Devletin toplumuna yararlı, kendine yeterli olarak yetiştireceği insan, devlet politikasının oluşturacağı eğitimin ürünü olacaktır.

Toplumun ihtiyaç ve koşullarına göre düzenlenen ve bireyin topluma uyumunu sağlamak amacıyla yönelik olan eğitim, »politik dokuya» da uyumu içermektedir.

Politik ilişkilerde bireyin hangi tutum ve davranışa sahip olacağı, toplum koşullarını okulun bireye açıklayıp açıklayamayacağı da üzerinde durulacak bir konu olmakta ve bu konu, bizi kalkınan ülkelerde sosyo - ekonomik, sosyo - politik sorunların her eğitim düzeyinde ele alınmasının doğru olup olmayacağı sorusuna götürmektedir. Böylece okulun ilgisi ve düzeyi itibarıyla bu konuyu işlemesi ve sorunları saptaması ile yetinmeyip çözümlerini de önerip öneremeyeceği bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğer eğitimci, sorunları ortaya koyarken eksikleri, hataları darboğazları belirtmekle yetinmiyerek çözüm yollarını da gösterecekse, politik düzen hakkında bilgili ve tarafsız olması gerekir. Bunun sonucunda da politika ve eğitim ilişkilerinin ele alınma zorunluğu kendiliğinden ortaya çıkar. Eğitimin politik ve ekonomik sosyal görevlerinden politik görevi; anayasada tanımlanan devlet sistemine bağlı kişiler yanında, bu sistemi sürdürecektir liderlik yeteneğine sahip kişilerin yetiştirilmesi olmaktadır.

Demokratik eğitim veren eğitim sisteminde, bireylerin eleştireci düşünce ve davranış geliştirmeleri de önemli bir amaç olmaktadır. İşte burada okulun, okuldaki görevli kadronun tarafsızlık konusunda hayati bir sorumlulukla karşı karşıya bulunduğunu kabul etmek gerekir. Zira eğitim felsefesinin kabul ettiği ve akademik bir yaklaşımla bireyde oluşturulması istenen eleştireci tutumun yönetici ve eğitimcilerin taraflı davranışları halinde, öğrencileri mevcut devlet düzenine karşı eyleme geçirme ortamına itebileceğine ilişkin sakıncalara literatürde işaret edilmektedir. Oku-

ün çevresinde bulunan düzenli güç ve gruplar, kendi amaçlarına hizmet için okula özel bir ilgi göstermektedirler.

«Eğitim amaçlarının değişmesi ve çeşitlenmesi, eğitime ilginin artması, eğitim mesleğinde uzmanlaşmaya yer verilmesi ve meslek kuruluşlarının etkin rol oynamaya başlaması» gibi nedenlerle sırsıntılar geçiren okul ve eğitimin bunalım çizgisine bu kadar yakınlığı, politik güçlerin etkisine girmesini kolaylaştıran bir etken olmaktadır.

Günümüzde kitleler, politikaya ağırlığını kayarak oy yoluyla kendi politik felsefelerini kabul ettirmek ve dolayısıyla kendi kadrolarını yönetimde etkili kılmak için çalışmakta ve bu doğrultuda her etkileyici yönetime başvurmaktadır.

«Toplumun aynası» olan okulun, bu politik eylemlerin alanı haline sokulması için okul dışı güçlerce her zaman fırsat aranmaktadır. Burada okul personeli, kendi rol ve statülerini ve yeterliklerini dikkate alarak herhangi bir sapmaya meydan vermez; politikacı da kendi rol ve statüsünü korursa, politika - eğitim ilişkilerinde bir «kargaşaya» meydan verilmemiş olur.

Gelişmekte olan ülkelerde demokrasinin vazgeçilmez öğeleri olan siyasi partiler gerek iktidarda, gerek muhalefette eğitim kurumlarını her zaman politik amaçlarının gerçekleşmesi için kullanmaya kalkışmışlar, günlük politikanın içine girmişler, eğitim kurumlarını bu politikaya alet etmişlerdir.

Milli eğitimin amaçlarına ulaşılmasında devletin bütün güç ve olanaklarını bu kurumların yanında seferber etmesi gereken siyasi iktidarlar, diğer siyasi partilerle yarışta bu kurumları araç olarak kullanmaktan çekinmemişlerdir.

Eğitim örgütlerindeki yöneticilerin politikayı bilmeleri ve izlemeleri, politikaya girmelerini gerektirmez. Ancak kendini yetersiz gören yöneticiler, yansız kalamazlar; belli dönemlerde konumlarını koruyabilmeleri için politikacılarla işbirliğini yeğ tutarlar. Bu durumda ise «eğitim ve politika karşılıklı bir yüklenme ve ödeme durumuna düşmüş olur», eğitimde yeterlik ile politik kayırma yer değiştirmiş olur. Oysaki «yeterlik, tarafsızlık ve eşitlik» sağlar. Demokratik eğitimde en önemli ilkelerin başında gelen imkân ve fırsat eşitliği ise tarafsız yönetim ile sağlanabilir.

Türk eğitim tarihi, eğitimin günlük politikaya alet edildiği dönemleri, acı sonuçlar ile günümüze aksettirmektedir.

Meşrutiyet döneminde öğretmenlerin günlük politikadan çok etkilendiklerini ve parti tartışmalarına kendilerini kaptırdıklarını görüyoruz. Bu konudaki bir tarihi belgeden (1912) o zamanki hükümetin, öğretmenlerin politika ile uğraşmamalarını, siyasi parti ve kuruluşlara üye olanların ilişkilerini kesmelerini istediğini anlıyoruz.

İstanbul öğretmen okulu müdürü Satı Bey'in de verdiği konferans ve yazdığı yazılarda; ülke sorunları ile ilgili genel politika ve günlük politika ayırımını yaparak, genel politikada öğretmenlerin, öğrencilerine ulusun anayasasını öğretmek, hükümet şeklini benimsetmek, ulus ve hükümetin birbirlerine karşı görevlerini anlatmak yükümlülüğü ile karşı karşıya bulduklarını; günlük politika sorunlarını isabetle değerlendirebilmenin duygusalıktan uzak kalabilecek kadar yetişmiş ve olgunlaşmış olmayı gerektireceğini vurguluyordu.

Cumhuriyet döneminde 1928'de öğretmenlerin partiye kaydukları görülmekte; 1932 de Halkevlerinin kuruluşundan sonra «parti - öğretmen ilişkilerinin gittikçe güçlendiği» gözlenmektedir. Ancak burada sözkonusu olan parti, Atatürk'ün partisidir ve Cumhuriyet rejiminin Atatürk devrimlerinin kökleşmesi ve yayılması için öğretmenlerin bir «misyoner zihniyeti» ile çaba göstermesi istenmektedir.

Çok partili rejime geçildikten sonra yaşanan dönemde günlük politikanın ön plana geçmeye başladığı görülmektedir. Gittikçe «yeterlik ilkesi» «kayıрма» ilkesi ile yer değiştirmiş ve eğitim bundan büyük zarar görmüştür.

1961 Anayasası ile devlet memurlarına sendika kurma hakkı tanınması üzerine 1965 yılında çıkarılan sendikalar kanunu, öğretmenlerin de çeşitli sendikalar kurmalarına yol açmış, ancak 1971 yılında Anayasa da yapılan değişiklik sadece işçileri sendika kurma hakkı tanıdığından öğretmenler dernekler kurarak mesleki dayanışmalarını güçlendirmek ve mesleki sorunlarını çözmek üzere yardımlaşma olanağına kavuşmuşlardır.

Geçen zaman içinde öğretmen örgütlerinin de birtakım sorunları bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bunları Prof. Dr. Yahya Akyüz bir araştırmasında şu şekilde dile getirmektedir.

Hükümetler ve Siyasal iktidarlarla öğretmen örgütlerinin, yasal rasyonel ilişkiler içinde bulunması doğal olduğu halde, Tür-

Kıyede hükümetler ve siyasal iktidarları kendilerine yakın gördükleri örgütlerle ilişkide bulunmakta, diğerlerini yok kabul etmektedirler.

Bu nedenle bir kısım öğretmenler, her zaman siyasal iktidarın yanlış ve tahaksız işlemlerine maruz kalmışlardır.

Yine aynı yazar; öğretmen örgütlerinin meslek örgütleri olduklarını, siyasal partilere karşı bağımsızlıklarını korumaları daha çok mesleki sorunlara eğilmeleri gerektiğini, diyaloga, tartışmaya dayanan bir ilişkiye girmelerinin uygun olacağını vurgulamaktadır. Ne var ki öğretmen örgütleri, 12 Eylül'e kadar günlük politikanın derinliklerine kadar girmişler, bundan öğretmenler de meslek de büyük zarar görmüştür.

12 Eylül 1980'den sonra ise bir onarım dönemi başlamış ve öğretmenin saygınlığını yeniden kazanması için parti politikası yerine devlet politikasının hakim kılınmasına çalışılmıştır.

12 Eylül'den sonra seçimle iktidara gelen hükümetin milli eğitimde «devlet politikası»nı hakim kılma istek ve kararı sevindirici ve ümit verici bir karardır. Böylece eğitimde «kayıрма» ilkesi yerine «liyakat» ilkesinin geçerli olacağını müjdesi de verilmiş olmaktadır ki bu; gelişmekte olan ülkemizin ihtiyacı olan insan gücünün liyakatlı ellerde yetişeceği anlamına da gelmektedir.

KAYNAKLAR

1. Prof. Dr. Yahya Akyüz, Türkiye'de Öğretmenlerin Toplumsal Değişmedeki Etkileri (1848 - 1940), Ankara : 1978.
2. Prof. Dr. Yahya Akyüz, Öğretmen Örgütlenmesi, Türkiye, Fransa İsviçre'de ve Uluslararası Düzeyde : Kuruluşlar, Etkinlikler Sorunlar, Ankara : 1980.
3. Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, Ankara : 1979.
4. Doç. Dr. Yahya Kemal Kaya, İnsan Yetiştirme Düzenimiz, politika Eğitim, Kalkınma, Ankara : 1980
5. Prof. Dr. Fatma Varış, Eğitim Bilimine Giriş, Ankara : 1981